

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กิจกรรมนิสิตนักศึกษา

การอุดมศึกษาเป็นการศึกษาสำหรับคนวัยจะเป็นผู้ใหญ่หรือวัยผู้ใหญ่ การจัดสถาบันเพื่อคนวัยนี้จึงมีหลายรูปแบบหลายลักษณะ เพราะคนเป็นใหญ่อย่อมมีกิจกรรมหลายอย่างหลายประเภท

จากเอกสารประกอบวิชา ๔๒๑ ๖๕๐ องค์การและกิจกรรมนิสิตนักศึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัลลภา เทพหัสติน ณ อยุธยา ให้ความหมายของคำ "กิจกรรม" ว่าเป็นคำใหม่ที่ยังไม่ปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ปี พ.ศ. ๒๔๙๓ แต่มีคำว่า "กิจการ" ซึ่งหมายถึงธุระการทำงานที่ประกอบ ส่วน "กรรม" แปลว่า การกระทำ การงาน ดังนั้นกิจกรรมจึงมีความหมายว่า การงานที่ประกอบขึ้น ในความหมายกว้าง ๆ "กิจกรรมนิสิตนักศึกษา" จึงเป็นการงานที่นิสิตหรือนักศึกษาประกอบขึ้น หมายถึงการกระทำต่าง ๆ ที่นิสิตนักศึกษามีบทบาท เป็นผู้กระทำ หรือดำเนินการในด้านต่าง ๆ เพื่อให้งานนั้นสำเร็จไปได้ งานนั้นควรเป็นงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเรียนในหลักสูตรโดยตรง ไม่มีการให้คะแนน ไม่มีการบังคับให้นิสิตนักศึกษาทำ แต่เป็นการกระทำโดยความสมัครใจ นิสิตนักศึกษาเป็นผู้ก่อตั้งโครงการนั้น เป็นผู้บริหารสนับสนุน ให้ความเห็นชอบ และอนุมัติให้ดำเนินงานนั้น และงานนั้นก็ทำ เพื่อนิสิตนักศึกษาเอง โดยได้รับความยินยอมจากมหาวิทยาลัยหรือวิทยาลัยให้จัดชั้นมหาวิทยาลัยหรือวิทยาลัยจะสนับสนุนในเรื่องการให้ยืมใช้สถานที่ อุปกรณ์ต่าง ๆ ตลอดจนจัดอาจารย์ที่ปรึกษาให้หรือแม้กระทั่งจัดเรื่องการเงินให้ด้วย ในความหมายที่แคบก็จะหมายถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่นิสิตนักศึกษา ได้ร่วมจัดขึ้นในรูปของสโมสร องค์การ, กลุ่ม, ชุมนุม, ชมรมหรือโครงการ เพื่อจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อกลุ่มนิสิตนักศึกษาที่มีความสนใจร่วมกัน ภารกิจของงานนั้นจัดโดยนิสิตนักศึกษา เพื่อนิสิตนักศึกษาในด้านการปกครองตนเอง กิจกรรมด้านกีฬาและสันทนาการ การพัฒนาวัฒนธรรม

^๑ ไพฑูรย์ ลินลารัตน์, "ปรัชญาและจุดมุ่งหมายของการอุดมศึกษา", คู่มืออาจารย์ :
ด้านการเรียนการสอน (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๐), หน้า ๓.

และศีลธรรม วิชาการและการพัฒนาสังคมและการเมือง โดยที่กิจกรรมต่าง ๆ ได้รับความสนับสนุน ยอมรับจากมหาวิทยาลัย และไม่เป็นส่วนหนึ่งที่ยังคับอยู่ในหลักสูตรที่ผลิตนักศึกษาศึกษาอยู่ กิจกรรมดังกล่าวควรจะจัดขึ้นอย่างมีระเบียบแบบแผนและถูกต้องตามกฎหมายข้อบังคับของสถาบันอุดมศึกษาแห่งนั้น ๆ^๑

อนันต์ ภูววรรณ ได้ให้ความหมายของคำกิจกรรมนิต (Student Activities) ว่า เคยเรียกกันหลายอย่าง เช่น กิจกรรมนอกหลักสูตร (Extra Cocurricular Activities) กิจกรรมเสริมหลักสูตร (Cocurricular Activities) ในปัจจุบันความหมายของหลักสูตรขยาย กว้างออกไปมาก การที่จะเรียกกิจกรรมที่จัดขึ้นว่าเป็น กิจกรรม เพื่อส่วนรวมของหลักสูตรหรือเป็น กิจกรรมที่ไม่อยู่ในหลักสูตรก็จะมีคามหมายไม่ถูกต้องนัก จึงมีที่นิยมน้อยลงไปมาก เพราะกิจกรรม ต่าง ๆ นั้นวิทยาลัยต้องถือเป็นส่วนหนึ่งของการให้การศึกษาอันสมบูรณ์แก่นิสิต ดังนั้นจึงมานิยมใช้คำ ว่า กิจกรรมนิต- ซึ่งน่าจะเหมาะสมกว่า^๒

สมิธ เอ็ม จาก็อบสัน (Smith M. Jacobson) กล่าวว่า กิจกรรมนิตนั้นไม่ใช่ของใหม่ เพราะมีมาพร้อม ๆ กับการจัดการศึกษา แต่ไม่ได้เรียกชื่อดังที่เรียกกันอยู่ในปัจจุบันเท่านั้น ตาม ประวัติการศึกษา การกีฬา ดนตรี ปาฐกถา โต้วาที ขุนมนต์ต่าง ๆ การมีส่วนร่วมในการปกครอง สถานศึกษา ได้เคยมีการจัดในสถานศึกษาของชาวเอเธนส์และสปาร์ตามาแล้ว ในสหรัฐอเมริกา ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมนิตเริ่มจากนักการศึกษาชื่อ จอห์น ดูย (John Dewey) ได้ให้ ข้อคิดที่ว่า การศึกษาคือการรวบรวมประสบการณ์ ประสบการณ์หมายถึงผลจากการที่นิสิตสัมผัส พบ และใช้ชีวิตในสิ่งแวดล้อม ดังนั้นหน้าที่ของสถานศึกษา คือ จะต้องจัดสิ่งแวดล้อมที่มีคุณค่าแก่นิสิต นัก การศึกษาชาวอเมริกามองเห็นความสำคัญของเรื่องนี้มาก^๓

^๑ วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, "องค์การและกิจกรรมนิตนักศึกษา", เอกสารประกอบ คำบรรยายวิชา ๔๒๑ ๖๕๐ ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา ๒๕๒๑, หน้า ๑.

^๒ อนันต์ ภูววรรณ, "การจัดกิจกรรมนิตในวิทยาลัยวิชาการศึกษา" เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕.

^๓ Smith M., Jacobson, "Student Activities," Teaching in Higher Education (Rand McNally College Publishing Company, Chicago, 1963), p.272.

เมื่อ ๔๐ ปีที่แล้วมานี้ เอลเบิร์ต เค เฟรดเวล (Elbert K. Fredwell) ได้เปิดสอนวิชากิจกรรมนอกหลักสูตรขึ้นที่มหาวิทยาลัยโคลัมเบีย และที่วิทยาลัยวิลเลียมและแมรีเมืองวิลเลียมสเบอร์ก รัฐเวอร์จิเนีย ก็ได้เริ่มจัดให้มีสภานักศึกษา (Student Council) หลังจากนั้นเป็นต้นมา ความคิดเกี่ยวกับกิจกรรมนิสิตก็ขยายตัวออกไปอย่างกว้างขวาง แต่มีชื่อเรียกต่าง ๆ กันออกไป เช่น กิจกรรมร่วมหลักสูตร (Co-Curriculum Activities) กิจกรรมพิเศษ (Special Activities) กิจกรรมนอกหลักสูตร (Extra-Curricular Activities) กิจกรรมนอกห้องเรียน (Outside Classroom Activities) กิจกรรมนิสิต กิจกรรมนักศึกษา กิจกรรมนักเรียน (Student Activities) เป็นต้น แม้จะมีคำเรียกการจัดกิจกรรมเหล่านี้ต่างกันไปหลายคำก็ตาม แต่คำเหล่านี้โดยทั่วไปก็ให้ความหมายที่คล้ายคลึงกัน^๑

วัตถุประสงค์และประโยชน์ของการจัดกิจกรรม

โรเบิร์ต ดับบลิว เฟรดเดอริก (Robert W. Frederick) ได้สรุปจุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมนิสิตไว้ว่ากิจกรรมนิสิตนั้นมีประโยชน์ในแง่จะส่งเสริมการศึกษาให้สมบูรณ์ขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายดังนี้

๑. เพื่อเป็นการเตรียมตัวนิสิตสำหรับการดำเนินชีวิตในสังคมประชาธิปไตย
๒. เพื่อส่งเสริมความมีระเบียบวินัยในตัวเอง
๓. เพื่อให้รู้จักวิธีการทำงานร่วมกัน
๔. เพื่อเพิ่มพูนความสนใจของนิสิตให้กว้างขวางยิ่งขึ้น
๕. เพื่อให้สำนึกในการปฏิบัติตามข้อบังคับและระเบียบแบบแผนต่าง ๆ
๖. เพื่อพัฒนาความสามารถพิเศษของนิสิต
๗. เพื่อส่งเสริมแรงขับที่เป็นพื้นฐานสำคัญในการศึกษา

^๑ ซีระ นทีวุฒิกุล, "การศึกษาความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมนิสิตของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย" (ปริญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๒๑), หน้า ๔.

๘. เพื่อพัฒนาความสามัคคีในโรงเรียน^๑

จุดมุ่งหมายทั้ง ๘ ประการได้รับการสนับสนุนจาก คาเมโล เจ จาไมเอส^๒ (Carmelo J. Jamias)

วี พราคาศ (V. Prakash) สรุปว่า กิจกรรมนิติตทั้งหลายทั้งปวง มีจุดมุ่งหมายหลักอยู่ ๒ ประการ คือ

๑. เพื่อพัฒนาคุณภาพและการเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพของบุคคล
๒. เพื่อส่งเสริมความรู้สึกรับผิดชอบให้สูงขึ้นและเป็นพลเมืองที่มีประโยชน์ในอนาคต^๓

วาร์เรน เฮช เฮลด์ (Warren H. Held) ได้เสนอแนะวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมนิติตว่ามุ่งจะกระทำสิ่ง ๓ ประการคือ เพื่อตัวของนิติตเอง เพื่อสถาบันการศึกษา และเพื่อประโยชน์ที่จะเกิดกับสังคม^๔ บุคคลที่กล่าวถึงบทบาทและหน้าที่ของกิจกรรมนิติตซึ่งน่าจะยึดถือแนวในการกำหนดจุดมุ่งหมายของการดำเนินงานกิจกรรมนิติตน่าจะได้แก่ แฟรงคลิน เอ มิลเลอร์และคณะ (Franklin A, Miller and others) ซึ่งกล่าวถึงหน้าที่ของกิจกรรมนิติต ๔ ประการ คือ

๑. ประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับตัวนิติตเอง
๒. ประโยชน์ในแง่ส่งเสริมกระบวนการเรียนการสอนและหลักสูตร

^๑ Robert W. Frederick, The Third Curricular (New York : Appleton Century Crofts, Inc, 1959), pp. 51-52.

^๒ Carmelo J. Jamias, "Student Extra-Curricular Activities and Public Relations", Student Problems in Southeast Asian Universities (Bangkok : Prachandra Printing Press, 1969), pp. 99-101.

^๓ V. Prakash, "Students' Extracurricular Activities", Student Problem In Southeast Asian Universities (Bangkok : Prachandra Printing Press, 1969), pp. 113.

^๔ Warren H. Held, "What are the Aims, Objectives, and Power of the Student Council?" The Bulletin of the NASSP, XLII (April, 1958), pp. 88-90.

๓. ประโยชน์ที่จะทำให้เกิดการบริหารงานของสถาบันที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

๔. ประโยชน์ที่เกิดกับสังคม^๑

✓ พอล เอ โบลแลนด์ (Paul A. Bloland) ได้เสนอแนะผู้บริหารมหาวิทยาลัยว่า ควรจะวางนโยบายเกี่ยวกับกิจกรรมนิสิตในลักษณะต่อไปนี้

๑. การใช้อาคารสถานที่ของมหาวิทยาลัย รวมทั้งเครื่องใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ว่าจะใช้ได้เพียงไร อย่างไร

๒. การประกาศโฆษณา รวมถึงแผ่นภาพทั้งหลายว่า จะปิดหรือประกาศได้ที่ไหน อย่างไร มีการควบคุมเพียงใดหรือไม่

๓. การจัดทำและจำหน่ายจ่ายแจกเอกสารต่าง ๆ ว่าจะมีขอบเขตจำกัดเพียงใด

๔. กิจกรรมแต่ละประเภท จะได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากที่ใด มีระเบียบ วิธีการอย่างไร

๕. การอนุมัติกิจกรรม หมายถึง กิจกรรมแต่ละประเภทที่มหาวิทยาลัยยอมให้จัด และมหาวิทยาลัยมีส่วนควบคุมได้^๒

ประเภทของกิจกรรม

ประเภทของกิจกรรมเสริมหลักสูตร หรือกิจกรรมนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา ดูกัลด์ เอส อาร์บักเคิล (Dugald S. Arbuckle) ได้จำแนกไว้ ๓ ประเภท คือ

๑. กีฬา (Athletics)

๒. กิจกรรมเฉพาะนักศึกษาชาย นักศึกษาหญิง

๓. กิจกรรมเสริมหลักสูตรประเภทชุมนุมต่าง ๆ (Clubs) ซึ่งจัดขึ้นตามความสนใจของ

^๑ Franklin A. Miller and others, Planning Student Activities (Englewood Cliffs, N.J. : Prentice-Hall, 1956), pp. 13-20.

^๒ Paul A. Bloland, "Student Activities", in Asa S. Knowles Editor. Handbook of College and University Administration Academic (New York : Mc-Craw Hill Book Company, 1970), pp. 177-178.

นักศึกษา เช่น

- ๓.๑ ชุมนุมทางศาสนา
- ๓.๒ ชุมนุมทางวิชาการ
- ๓.๓ ชุมนุมละคอน
- ๓.๔ ชุมนุมหนังสือพิมพ์
- ๓.๕ ชุมนุมปาฐกถาและโต้วาที
- ๓.๖ ชุมนุมทางการเมือง^๑

✕ ตำแหน่งผู้บริหารและอาจารย์ที่ปรึกษา

ตำแหน่งผู้บริหารกิจการนิสิตนักศึกษา มีชื่อเรียกต่าง ๆ กัน เช่น ในสหรัฐอเมริกามีการเรียกชื่อตำแหน่งผู้บริหารกิจการนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาประเภทวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยแตกต่างกันตามความนิยมของแต่ละสถาบัน บางแห่งเรียกว่า "Dean of student affairs"^๒ บางแห่งเรียกว่า "Director of Student affairs"^๓ คำที่นิยมใช้กันแพร่หลาย ประมาณร้อยละ ๗๕ ของสถาบันอุดมศึกษาในสหรัฐอเมริกาใช้ในปี ๑๙๖๖ คือ "Dean of students"^๔ นอกจากนี้ ในสถาบันใหญ่ ๆ มีการตั้ง "Vice President for student affairs เป็นผู้บริหารกิจการนิสิตนักศึกษา"^๕ ซึ่งคล้ายกับสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในประเทศไทยที่มีการตั้งตำแหน่ง

^๑ Dugald S. Arbuckle, Student Personnel Services in Higher Education (New York : McGraw-Hill Book Co., 1968), pp. 250-258.

^๒ Carter V. Good, Dictionary of Education, 3rd. ed. (New York : McGraw-Hill Book Co., 1973), pp. 166.

^๓ Ibid.

^๔ Philip A. Tripp, "Student Personnel Administration," in Asa S. Knowles, Handbook of College and University Administration Academic (New York : McGraw-Hill, 1970), pp. 7-3.

^๕ Ibid.

"รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนิสิต" เป็นผู้บริหารกิจการนิสิตนักศึกษา^๑

สำหรับอาจารย์ที่ปรึกษากิจกรรม เอฟ เนล วิลเลียม (F. Neil William) ได้เสนอลักษณะอาจารย์ที่ปรึกษากิจกรรมนิสิตที่พึงประสงค์ไว้ดังนี้

- ๑. จะต้องมีความกระตือรือร้น มีความสนใจอย่างแท้จริง และต้องเต็มใจจะสละเวลาและกำลังงาน เพื่อช่วยงานกิจกรรมอย่างเต็มความสามารถ
- ๒. จะต้องตระหนักว่า องค์การนิสิต ชุมนุมต่าง ๆ สามารถจะส่งเสริมประสบการณ์ทางการศึกษาของนิสิตอย่างกว้างขวาง
- ๓. จะต้องรู้ในสาขาวิชาที่จะทำงานในชุมนุมวิชาการอย่างแท้จริง
- ๔. จะต้องมีความสนใจในตัวนิสิต เป็นรายบุคคลให้มากที่สุด
- ๕. จะต้องเข้าใจปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกิจกรรมนิสิต เป็นต้นว่า ค่าใช้จ่าย, เวลา การมีส่วนร่วมในกิจกรรม ฯลฯ^๒

การเงิน

แฮร์รี่ ซี แมคคาวน์ (Harry C. Mc. Kown) ได้อภิปรายรายได้เพื่อจะมาใช้จ่ายในกิจกรรมนิสิตไว้ถึง ๒๔ ประเภท ซึ่งอาจสรุปเป็นประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้

- ๑. เงินเก็บจากนิสิต
- ๒. เงินที่มีผู้บริจาคให้
- ๓. เงินค่าธรรมเนียมและค่าบริการต่าง ๆ
- ๔. การจัดกิจกรรมพิเศษ เพื่อหาทุน

003377

^๑ พงษ์สิทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์, "พฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหารกิจการนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาในกรุงเทพมหานคร" (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๒), หน้า ๒๓.

^๒ F. Neil William, "The Student Activities Sponsor," School Activities, XXXIX (April, 1968), pp. 3-4.

๕. เงินอุดหนุนจากรัฐเป็นเงินงบประมาณ^๑

การประเมินผลกิจกรรม

แฟรงคลิน เอ มิลเลอร์ และคณะ (Franklin A, Miller and others) เสนอหลักการประเมินผลกิจกรรมที่สำคัญ ๔ ประการ คือ

๑. การประเมินผลกิจกรรมนิสิต เป็นส่วนหนึ่งของการประเมินผลงานของโรงเรียน ในด้านคุณภาพการเรียนการสอนด้วย
๒. จะต้องประเมินองค์ประกอบทุกเรื่องของกิจกรรมนิสิต
๓. บุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจะต้องมีส่วนร่วมในการประเมิน
๔. การประเมินผลจะต้องใช้วิธีการหลาย ๆ อย่าง ทั้งที่เป็นแบบแผนและไม่เป็นแบบแผน
๕. การประเมินผลจะต้องให้เป็นปรนัยมากที่สุด
๖. ข้อมูลที่ได้จากการประเมินผลจะต้องนำมาจัดและวิเคราะห์ เพื่อหาข้อสรุปและจัดทำข้อเสนอแนะ
๗. ผลการประเมินจะต้องเก็บรักษา และนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ ในการปรับปรุงงานกิจกรรมนิสิตนักศึกษาให้ดีขึ้นอยู่เสมอ
๘. การประเมินผลกิจกรรมนิสิตนักศึกษา เป็นกระบวนการต่อเนื่อง ที่จะต้องกระทำอยู่ตลอดเวลา เป็นระยะ ๆ มิใช่ทำเพียงครั้งเดียวเมื่อสิ้นปีการศึกษา^๒

การศึกษาปัญหาและความคิดเห็น เกี่ยวกับกิจกรรม

ได้กล่าวแล้วในบทที่หนึ่งว่า การจัดกิจกรรมจะมีผลดี ถ้าอาจารย์และนิสิตนักศึกษา หรือสมาชิกของสถาบัน มีความคิดเห็น มีความเข้าใจตรงกัน วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม มีผู้ศึกษาปัญหา และความคิดเห็น เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมจากสมาชิกของสถาบันหลายท่าน

^๑ Harry C. Mc. Kown, Extra-Curricular Activities (New York : Mc Millan Company, 1949), p. 21.

^๒ Franklin A, Miller and others, Op. cit. pp. 594-605.

พ.ศ. ๒๕๐๖ จารึก อะยะวงค์ สำรวจปัญหาต่าง ๆ ในด้านที่เกี่ยวกับการจัด และวิธีดำเนินงานของสโมสรมนิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ กรรมการสโมสรมนิต จำนวน ๔๖ คน ผลการศึกษาสรุปได้ว่า วัตถุประสงค์ของสโมสรมนิตที่วางไว้ดีแล้ว แต่การดำเนินงานยังไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่วางไว้เท่าที่ควร งบประมาณยังมีการจัดสรรที่ไม่เรียบร้อย และที่สำคัญ คือ กรรมการสโมสรมนิตยังไม่เข้าใจหน้าที่ของตนดีพอ^๑ A

ในปี ค.ศ. ๑๙๕๘ โทมัส เอ็ม ฟินเลย์ (Thomas M. Finley) ได้ศึกษาขอบเขตและประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมของวิทยาลัยในรัฐ เพนซิลวาเนียของอเมริกา โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นจากผู้บริหารและนักศึกษา จำนวน ๒๑ วิทยาลัยด้วย สำหรับกลุ่มบริหารนั้นสอบถามเกี่ยวกับการจัดและการดำเนินงานกิจกรรมของนักศึกษา ส่วนนักศึกษานั้นสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการจัดและการบริหารงานด้านนี้ จากการวิจัยพบว่าทั้งกลุ่มผู้บริหารและนักศึกษาเห็นว่า การจัดการดำเนินงานและการบริหารงานด้านกิจกรรมนักศึกษานี้อยู่ในสภาพที่น่าพึงพอใจ^๒

วชิรญา บัวศรี ศึกษาทางด้าน การให้บริการทางด้านกิจการนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยในประเทศไทย เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๗ ได้ศึกษาวิเคราะห์ถึงฐานะความสำคัญ และผลสำเร็จของกิจการนิสิตนักศึกษา ในทัศนะของผู้บริหาร คณะอาจารย์ และนิสิตนักศึกษา โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหาร ๑๒ คน คณะอาจารย์ ๖๐ คน และนิสิตนักศึกษา ๑๒๐ คน ในสถาบันอุดมศึกษา ๖ แห่ง ใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเอง ๔๐ ข้อ แบ่งเป็น ๓ ตอน และแบบสอบถามกึ่งสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเองเช่นกัน จากการศึกษาค้นพบว่า กลุ่มผู้บริหารเห็นความสำคัญของกิจการนิสิตนักศึกษา มากที่สุด กลุ่มคณะอาจารย์ให้ความสำคัญเป็นอันดับรองลงมา ส่วนนิสิตนักศึกษาให้ความสำคัญของกิจกรรมของตนเองน้อยที่สุด ส่วนทางด้านผลสำเร็จของกิจกรรมนิสิตศึกษานั้น กลุ่มผู้บริหาร กลุ่ม

^๑ จารึก อะยะวงค์, "การสำรวจเกี่ยวกับปัญหาสโมสรมนิต" (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๐๖), หน้า ๕๘.

^๒ Thomas M. Finley, "The Scope and Effectiveness of the Student Personnel Services of the Junior Colleges of Pennsylvania," Dissertation Abstracts, Vol. 19, No. 6, 1958 : 1269.

คณะอาจารย์และกลุ่มนิสิตนักศึกษาให้ความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยกลุ่มนิสิตนักศึกษาเห็นว่าผลสำเร็จทางด้านกิจกรรมนั้นมีน้อยที่สุด กลุ่มผู้บริหารเห็นว่ากิจกรรมนิสิตนักศึกษาประสบผลสำเร็จอยู่ในขั้นปานกลาง ส่วนกลุ่มคณะอาจารย์เห็นว่ากิจกรรมนิสิตนักศึกษาประสบผลสำเร็จมาก ซึ่งชี้ให้เห็นว่าทัศนะของผู้บริหาร คณะอาจารย์ และนิสิตนักศึกษาที่มีต่อกิจกรรมนิสิตศึกษานั้นแตกต่างกัน^๑ ซึ่งไปสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อัจฉรา วิวัฒนานนท์ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๐ ซึ่งได้วิเคราะห์ความคิดเห็นของคณะอาจารย์ และนิสิต ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่มีต่อการปกครองและกิจกรรมนิสิต โดยใช้กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นอาจารย์ ๑๐๐ คน และนิสิตนักศึกษาคณะต่าง ๆ ๗ คน จำนวน ๗๐๐ คน ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการปกครองและกิจกรรมนิสิต ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มคณะอาจารย์และกลุ่มนิสิตมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยกลุ่มนิสิตทั้งชายและหญิง มีความเห็นว่านิสิตควรปกครองกันเองได้ แต่กลุ่มอาจารย์ไม่เห็นด้วยกับความคิดดังกล่าว^๒

กิจกรรมนักศึกษาครู

จรัส โพธิศิริ ได้ศึกษาเรื่องการบริหารกิจการนักศึกษาในวิทยาลัยครูในภาคใต้ กลุ่มตัวอย่างเป็นอาจารย์ที่เกี่ยวข้องกับงานกิจการนักศึกษา แห่งละ ๒๕ คน ในวิทยาลัยครูภาคใต้แห่งละ ๕๐ คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า และคำถามปลายเปิดตอนท้าย ในส่วนที่เกี่ยวกับกิจกรรมนักศึกษา ผลการศึกษาพบว่า คณะกรรมการนักศึกษาของวิทยาลัยครูทุกแห่งจัดในรูปองค์การนักศึกษา การปฏิบัติงานขององค์การนักศึกษาส่วนใหญ่ มีธรรมเนียมเป็นหลักปฏิบัติ กิจกรรมประเภทต่าง ๆ ที่วิทยาลัยครูจัดขึ้น ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการของนักศึกษาในทุก ๆ ด้าน แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าทุก ๆ วิทยาลัยจัดกิจกรรมทางศาสนาและประเพณีน้อยมาก งบ-

^๑ Buasri, Vajiraya, "An Analysis of Student Personnel Services in Selected Universities in Thailand," Dissertation Abstracts, Vol. 2, (1974), 133 pp.

^๒ อัจฉรา วิวัฒนานนท์, "การวิเคราะห์ความคิดเห็นของอาจารย์และนิสิตในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เกี่ยวกับการปกครองนิสิตและกิจกรรมนิสิต" (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๐), ๑๕๓ หน้า.

ประมาณที่ได้มาสนับสนุนการจัดกิจกรรมนักศึกษา ส่วนใหญ่ได้มาจากข้อเสนอของนักศึกษา ประโยชน์ของกิจกรรมนักศึกษาที่มีต่อวิทยาลัยนั้น กลุ่มตัวอย่างให้ข้อมูลตรงกันว่า มีประโยชน์มาก นอกจากวิทยาลัยครุนครศรีธรรมราชเพียงแห่งเดียว การจัดกิจกรรมนักศึกษา เหมาะสมกับสภาพของสถานศึกษา และสอดคล้องกับสภาพของสังคม ในด้านการเตรียมอุปกรณ์และสถานที่ที่จำเป็นสำหรับการจัดกิจกรรม ผู้บริหารและอาจารย์ส่วนใหญ่ตอบว่า เหมาะสมดีแล้ว แต่นักศึกษาตอบว่า ยังเตรียมไม่พร้อม และขาดความเหมาะสม การอนุญาตให้สังคมภายนอกมาร่วมการจัดกิจกรรมของนักศึกษา วิทยาลัยยังไม่เปิดโอกาสให้มาร่วมเท่าที่ควร การควบคุมกิจกรรมทางการเมืองของนักศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยครุยะลา มีความเห็นว่าควรควบคุมอย่างใกล้ชิด แต่เมื่อพิจารณาโดยส่วนรวมแล้ว นักศึกษาเห็นว่า ควรควบคุมบ้าง ไม่ควรปล่อยให้จัดโดยเสรีเกินไป^๑

สาย์ณ์ บุรณไทย ได้ศึกษาเรื่องการเปรียบเทียบทัศนคติของผู้บริหาร อาจารย์และนักศึกษาที่มีต่อองค์การนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวเกี่ยวกับวิทยาลัยครูว่า ทัศนคติของผู้บริหาร อาจารย์ และนักศึกษา ต่อการดำเนินงานขององค์การนักศึกษาวิทยาลัยครู เชียงใหม่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามที่สมมุติฐานที่ตั้งไว้ อาจเป็นเพราะว่าองค์การนักศึกษาวิทยาลัยครูเชียงใหม่ มีระบบการบริหารงานที่ดี มีผู้รับผิดชอบเป็นสัดส่วน มีอาจารย์ที่ปรึกษาทางด้านกิจกรรม ซึ่งมีความกระตือรือร้น คล่องแคล่ว สามารถประสานงานให้องค์การนักศึกษาเป็นที่เข้าใจกันได้ดี ทั้งฝ่ายบริหาร อาจารย์ และนักศึกษา การกระทำกิจกรรมทุกอย่างทำไปด้วยความเห็นชอบของคณะกรรมการส่วนใหญ่ การดำเนินการขององค์การนักศึกษาจึงคล่องตัว และที่สำคัญคือ ระบบอาจารย์ที่ปรึกษาของวิทยาลัยครูเชียงใหม่ มีส่วนให้เกิดความเข้าใจอันดี ระหว่างผู้บริหาร อาจารย์ และนักศึกษา และเป็นไปอย่างรวดเร็ว เพราะอาจารย์ที่ปรึกษาจะพบกับนักศึกษาของตน ในวันพฤหัสบดี กลางเดือนของทุกเดือน ปัญหาจากนักศึกษาผ่านมายังอาจารย์และไปสู่มุขมนตรี เช่นเดียวกัน นโยบายของวิทยาลัยจากผู้บริหารของวิทยาลัยผ่านอาจารย์ไปยังนักศึกษา ซึ่งจากการกระทำดังกล่าวแล้ว

^๑ จรัส โพธิศิริ, "การบริหารกิจกรรมนักศึกษาของวิทยาลัยครูในภาคใต้" (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๔), ๓๕๓ หน้า.

จึงมีโอกาสสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันได้มาก^๑

สัญญา สุรพันธ์ กล่าวในการวิจัยของเขาว่า วิทยาลัยครูปฏิบัติงานด้านบริหารกิจการนักรศึกษาอยู่ในอันดับสูง ซึ่งน่าจะเป็นการกระทำที่ถูกต้อง และเหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน ที่ผู้บริหารหรือวิทยาลัยจะต้องสนใจบทบาทและกิจการนักรศึกษามากขึ้นกว่าเดิมตามลำดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานครที่นักรศึกษาตื่นตัวในระบอบประชาธิปไตยอย่างกว้างขวาง และมักมองว่าสถาบันไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ผู้บริหารจะต้องแก้ปัญหาด้วยการลดช่องว่างระหว่างวิทยาลัยกับนักรศึกษาลงให้ได้^๒

มหาวิทยาลัยหรือวิทยาลัยย่อมจัดกิจกรรมนิสิตนักรศึกษาตามประเภทต่าง ๆ กันไม่มีแบบฉบับตายตัว เปลี่ยนไปตามลักษณะ งานวิจัยของ อี.จี. วิลเลียมสัน และโดนัลด์ แซนดรา ได้ยืนยันความจริงข้อนี้ และกล่าวว่ากิจกรรมนิสิตนักรศึกษานั้นตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของวัฒนธรรม ซึ่งแตกต่างกันไปแต่ละท้องถิ่น^๓ สำหรับการวิจัยครั้งนี้ศึกษากิจกรรมของนักรศึกษาวิทยาลัยครูในลุ่มกลางก็ย่อมมีส่วนแตกต่างจากกิจกรรมของนักรศึกษาวิทยาลัยครูภาคใต้ ภาคเหนือ หรือภาคอื่น ๆ บ้าง และแม้แต่กิจกรรมนักรศึกษาในภาคกลาง เองก็เปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะ ตามสภาพของแต่ละสมัย

^๑ สายัณห์ บูรณไทย, "การเปรียบเทียบทัศนคติของผู้บริหาร อาจารย์และนักรศึกษาที่มีต่อองค์การนักรศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา จังหวัดเชียงใหม่" เรื่องเดียวกัน, ๑๑๘ หน้า.

^๒ สัญญา สุรพันธ์, "งานบริหารการศึกษารของวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร" (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาคบริหารการศึกษาร บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๔), หน้า ๘๖.

^๓ E.G. Williamson and Donald Zandra, "Student Organization and Activities : College and University," Encyclopedia of Education Research, (1969), p. 1315.

จากการศึกษาจากเอกสาร^๑ การสัมภาษณ์^๒ และการสังเกต^๓ อาจแบ่งการดำเนินกิจกรรมนักศึกษาวิทยาลัยครูออกเป็นช่วง ๆ ช่วงแรกเป็นช่วงก่อน วันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๔ ซึ่งเป็นช่วงที่กิจกรรมนิสิตนักศึกษากำลังเฟื่องมากเพราะแรงหนุนทางการเมืองตั้งแต่หลัง ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ เป็นต้นมา ดังนั้นนโยบายของกิจกรรมนักศึกษาจึงสนับสนุนระบอบประชาธิปไตย ส่งเสริมการเมืองเต็มที่ รูปแบบการดำเนินกิจกรรม มีธรรมนูญองค์การนักศึกษาซึ่งจัดรูปแบบการปกครองออกเป็น ๒ ส่วน คือ (๑) สภานักศึกษา (๒) องค์การบริหารนักศึกษา^๔

ช่วงที่สองเป็นช่วงหลังเหตุการณ์ทางการเมือง คือ หลังวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๔ ซึ่งเห็นได้ชัดเจนนยิ่งขึ้นว่า การเมืองมีส่วนกระทบกิจกรรมนิสิตนักศึกษาเป็นอย่างมาก สภานักศึกษา องค์การบริหารนักศึกษา และชุมนุมต่าง ๆ ในวิทยาลัยต้องยุบเลิกไปตามคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ให้วิทยาลัยจัดกิจกรรมนักศึกษาตามความจำเป็น ดังนั้นนโยบายของการจัดกิจกรรมในช่วงนี้จึงเป็นไปเพื่อให้มีการติดต่อประสานงานระหว่างวิทยาลัยกับนักศึกษา^๕

^๑ ศึกษาจากเอกสารคือศึกษาจากคู่มือนักศึกษาและอาจารย์ของวิทยาลัยครูทั้ง ๖ สถาบัน ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๕ - พ.ศ. ๒๕๒๒.

^๒ สัมภาษณ์ สมาชิกสถาบันวิทยาลัยครูส่วนกลางทั้ง ๖ สถาบัน ทั้งผู้บริหาร อาจารย์ และนักศึกษา, ตุลาคม - พฤศจิกายน ๒๕๒๒.

^๓ การสังเกต สังเกตการทำงานของสมาชิกสถาบันวิทยาลัยครูส่วนกลางโดยเริ่มไปสังเกตการณ์ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๑ - พ.ศ. ๒๕๒๒.

^๔ ธรรมนูญองค์การนักศึกษาวิทยาลัยครูสวนสุนันทา, วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จ, วิทยาลัยครูจันทระเกษม, วิทยาลัยครูสวนดุสิต, วิทยาลัยครูพระนคร และวิทยาลัยครูธนบุรี, (๒๕๑๔).

^๕ คำสั่งคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินเกี่ยวกับกิจกรรมนักศึกษา, "การดำเนินการเกี่ยวกับกิจกรรมของนิสิตนักศึกษาและนักเรียน" ฉบับที่ ๔๒, (๒๕๑๔).

ช่วงที่สาม ใน พ.ศ. ๒๕๒๐ เริ่มมีการฟื้นฟูกิจกรรมนักศึกษา การจัดกิจกรรมเป็นไปตามนโยบายหลักของรัฐบาลที่จะปลูกฝังเยาวชนของชาติไทยให้มีคุณธรรม ระเบียบวินัย ความจงรักภักดี ต่อสถาบัน ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และเลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข การดำรงส่งเสริมเอกลักษณ์และวัฒนธรรมไทย ตลอดจนความเป็นเอกราช ความมั่นคงของชาติ ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้นักเรียนนักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งตามความสามารถ ความถนัด ความสนใจ อย่างน้อย ๑ กิจกรรม ตลอดเวลาที่ศึกษาอยู่ในสถานศึกษานั้น และทุกกิจกรรมจะต้องมีครู อาจารย์ในโรงเรียน เข้าร่วมรับผิดชอบ ดำเนินการ บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมจะต้องเป็นบุคคลที่ปัจจุบันอยู่ที่สถานศึกษานั้น การจัดให้มีกิจกรรมเลือกใด ๆ หรือไม่ ให้อยู่ในดุลยพินิจของหัวหน้าสถานศึกษานั้น ๆ ในกรณีที่หัวหน้าสถานศึกษาพิจารณาเห็นว่ากิจกรรมใด ๆ ไม่เหมาะสมมีการกระทำหรืออาจนำมาซึ่งภัยอันตรายต่อความมั่นคงของชาติ ให้อำนาจหัวหน้าสถานศึกษาสั่งยกเลิกกิจกรรมนั้น ๆ เสีย^๑ ดังนั้นวิทยาลัยครูส่วนกลางทั้ง ๖ สถาบันต่างก็จัดกิจกรรมอยู่ภายในระเบียบนี้ รูปแบบกิจกรรมแบ่งกว้าง ๆ เป็น ๒ พวกคือ กิจกรรมด้านวิชาการ และกิจกรรมพิเศษที่เกี่ยวกับส่วนกิจกรรมโดยตรง การดำเนินงานเป็นไปในรูปแบบกรรมการ นักศึกษาซึ่งมาจากประธานโครงการหรือชมรมต่าง ๆ ที่มีการเลือกสรรโดยตรงจากนักศึกษาในโครงการหรือในชมรมนั้น ๆ^๒

^๑ ประกาศระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ, "ว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ" (๒๕ มีนาคม ๒๕๒๐), ลำเนา.

^๒ "คู่มือนักศึกษาและอาจารย์ของวิทยาลัยครูสวนสุนันทา, วิทยาลัยครูสวนดุสิต, วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จ, วิทยาลัยครูจันทรมณฑล, วิทยาลัยครูพระนคร และวิทยาลัยครูธนบุรี" (๒๕๒๐).

ในปัจจุบัน พ.ศ. ๒๕๒๒ กิจกรรมนักศึกษาวิทยาลัยครูส่วนกลางกำลังเปลี่ยนแปลงฟื้นฟูกันมากขึ้น กำลังดำเนินงานกิจกรรมโดยมีสโมสรนิสิตนักศึกษา หลายสถาบัน เริ่มดำเนินงาน กิจกรรมนักศึกษา โดยมีธรรมนูญองค์การนักศึกษา ตั้งแต่ภาคต้นปีการศึกษา ๒๕๒๒ นี้แล้ว เช่น วิทยาลัยครูสวนสุนันทา^๑ วิทยาลัยครูพระนคร^๒ วิทยาลัยครูธนบุรี^๓ วิทยาลัยครูสวนดุสิต^๔ ส่วนที่เหลือกำลังวางโครงร่างธรรมนูญองค์การนักศึกษากันอยู่ คาดว่าภาคปลายทุกสถาบันของวิทยาลัยครูในส่วนกลางก็จะดำเนินงานกิจการนักศึกษา โดยมีสโมสรนิสิตและธรรมนูญองค์การนักศึกษาทุกแห่ง ส่วนกิจกรรมที่จัดอยู่ในปัจจุบัน ทุกสถาบันจัดกิจกรรมคล้ายคลึงกัน คือ มีกิจกรรมด้านวิชาการ ด้านพลานามัย การกีฬาและสันทนาการ ด้านประเพณีวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ไทย ด้านการบำเพ็ญประโยชน์ ด้านวินัยและจริยศึกษา เป็นต้น^๕

จากเอกสาร การวิจัย ดังกล่าว จะเห็นว่ากิจกรรมนักศึกษาครู เป็น เรื่องสำคัญและจำเป็นในการจัดการศึกษา เพราะช่วยพัฒนานักศึกษาให้ เป็นคนโดยสมบูรณ์มากที่สุด เสริมสร้างให้มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวมมีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ พัฒนาศักยภาพ ทำให้เป็นผู้ที่มีความสามารถในการที่จะออกไปรับใช้สังคมได้อย่างเหมาะสม เป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้เกิดเป็นพลเมืองดีมีประโยชน์ในอนาคต และการจัดกิจกรรมจะมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เมื่อมีแนวทางการจัดที่มีความเห็นของทุกฝ่ายสอดคล้องกัน การศึกษาความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษา จะช่วยให้เห็นแนวทางร่วมกันในการจัดกิจกรรมนักศึกษา จะทำให้มีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์เพิ่มขึ้น

^๑ ศึกษาจากธรรมนูญองค์การนักศึกษาวิทยาลัยครูสวนสุนันทา (๒๕๒๒).

^๒ ศึกษาจากธรรมนูญองค์การนักศึกษาวิทยาลัยครูพระนคร (๒๕๒๒).

^๓ ศึกษาจากธรรมนูญองค์การนักศึกษาวิทยาลัยครูธนบุรี (๒๕๒๒).

^๔ ศึกษาจากธรรมนูญองค์การนักศึกษาวิทยาลัยครูสวนดุสิต (๒๕๒๒).

^๕ สัมภาษณ์ รองอธิการส่วนกิจการนิสิตนักศึกษาวิทยาลัยครูส่วนกลางทั้ง ๖ สถาบัน,

วิทยาลัยครูส่วนกลาง

วิทยาลัยครูส่วนกลาง คือ วิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานครทั้ง ๖ สถาบัน ได้แก่วิทยาลัยครู จันทระเกษม วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จ วิทยาลัยครูสวนสุนันทา วิทยาลัยครูสวนดุสิต วิทยาลัยครูพระนคร และวิทยาลัยครูธนบุรี วิทยาลัยครูทั้ง ๖ แห่งนี้ สังกัดกรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๕๑๓ ได้เปิดสอนประโยคครูอุดมศึกษา โดยใช้หลักสูตรของวิทยาลัยวิชาการศึกษา และได้ปรับสภาพเป็นหลักสูตรปริญญาตรีครุศาสตรบัณฑิต ตามพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ. ๒๕๑๔ ผลิตบัณฑิตรุ่นแรกออกไปในปี พ.ศ. ๒๕๑๕ พ.ศ. ๒๕๑๙ กระทรวงศึกษาธิการอนุมัติให้เป็นสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ปัจจุบันวิทยาลัยครูส่วนกลางจึงเป็นสถาบันอุดมศึกษาผลิตครูปริญญาตามหลักสูตรการฝึกหัดครูของสภาการฝึกหัดครู พ.ศ. ๒๕๑๙ และเปิดอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำการตามโปรแกรมพัฒนาสมรรถภาพครู บุคลิกภาคนอกเวลาและ ป.กศ. ภาคปกติ แต่ละวิทยาลัยมีประวัติก่อนเป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาโดยสรุปดังนี้

วิทยาลัยครูจันทระเกษม

ตั้งอยู่สุดซอยลาดพร้าว ๒๓ (ซอยสังขะวัฒนะ ๒) แขวงลาดยาว เขตบางเขน มีกำเนิดสืบเนื่องมาจากโรงเรียนฝึกหัดครูมัธยม เปิดทำการสอนในปีการศึกษา ๒๔๘๔ ในระยะเริ่มแรกยังไม่มีอาคารสถานที่เรียนของตนเอง ต้องไปอาศัยที่เรียนที่โรงเรียนฝึกหัดครูเพชรบุรีวิทยาลงกรณ์ใกล้ซอยกิ่งเพชร ต่อมาได้จัดที่เรียนขึ้นที่อาคารริมถนนด้านหลังกระทรวงศึกษาธิการ ในบริเวณเดียวกับโรงเรียนฝึกหัดครูพระนครซึ่งอยู่ในเขตวังจันทระเกษม จึงเรียกกันว่า "ป.ม. หลังกระทรวงฯ" เมื่อเกิดสงครามมหาเอเซียบูรพา ได้อพยพไปที่จังหวัดฉะเชิงเทรา ต่อมาย้ายไปที่โรงเรียนสตรีฝึกหัดครูอยุธยา และอพยพกลับมา ณ ที่เดิมใน พ.ศ. ๒๔๘๘ โรงเรียนฝึกหัดครูมัธยมต่างกับโรงเรียนฝึกหัดครูประถมในสมัยนั้น เพราะ เป็นสหศึกษา ในปี พ.ศ. ๒๕๐๑ กระทรวงศึกษาธิการยกฐานะโรงเรียนฝึกหัดครูมัธยมเป็น "วิทยาลัยครูจันทระเกษม" และ พ.ศ. ๒๕๐๒ ได้ย้ายจากสถานที่เดิมมาอยู่ในที่ใหม่ในปัจจุบันนี้ เปลี่ยนหลักสูตรเป็นระดับ ป.กศ.สูง เปิดรับระดับ ป.กศ. ใน พ.ศ. ๒๕๐๗ พ.ศ. ๒๕๑๒ เปิดหลักสูตรระดับ ป.กศ. สำหรับบุคคลภายนอก และเปิดหลักสูตรระดับ ป.กศ.สูง สำหรับบุคคลภายนอกในปี พ.ศ. ๒๕๑๔ ในปีเดียวกันนี้ก็เปิดสอนหลักสูตรประโยคครูประถม (ป.ป.) ภาคปกติด้วยโดยรับผู้สำเร็จ ม.ศ.๕ ศึกษาต่ออีก ๑ ปี แต่มีเพียงรุ่นเดียวเท่านั้น

ปัจจุบันอธิการวิทยาลัยครูจันทระเกษม คือ ดร.วิศิษฐ์ ชุมวรฐายี

วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จ

ตั้งอยู่เลขที่ ๑๐๖๑ ใกล้วัดบางไผ่ไก่ ทรอกสมเด็จ ตำบลหิรัญบุรี ถนนอิสรภาพ อำเภอธนบุรี มีกำเนิดมาจากโรงเรียนมัธยมบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๘ ณ คฤหาสน์ของสมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ และ พ.ศ. ๒๔๗๔ กระทรวงศึกษาธิการอนุมัติให้แลกเปลี่ยนสถานที่กับโรงเรียนศึกษานารี จึงได้ย้ายมาอยู่ในสถานที่ปัจจุบัน พ.ศ. ๒๔๘๔ กระทรวงศึกษาธิการได้เปิดแผนกฝึกหัดครูประถมขึ้นที่โรงเรียนมัธยมบ้านสมเด็จเจ้าพระยานี้ เป็นโรงเรียนประจำชาย รับผิดชอบสำเร็จชั้นมัธยมปีที่ ๖ หลักสูตร ๓ ปี ส่วนมากเป็นนักเรียนทุนจากต่างจังหวัด สำหรับชื่อของโรงเรียนตัดคำว่า "มัธยม" ออก เป็น "โรงเรียนบ้านสมเด็จเจ้าพระยา" ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ อพยพนักเรียนไปเรียนที่จังหวัดลพบุรีและชลบุรี พ.ศ. ๒๔๘๗ เปิดฝึกหัดครูมัธยมศึกษาแผนกงานสันหัตถ์ขึ้น และในปีต่อมาเปิดฝึกหัดครูประถม (ป.ป.) ประเภทเดินเรียนเป็นแบบสหศึกษา พ.ศ. ๒๔๘๘ เปลี่ยนเป็นหลักสูตรระดับ ป.กศ. หลักสูตร ๒ ปี และระดับ ป.กศ. สูง หลักสูตร ๒ ปี พ.ศ. ๒๕๐๑ ได้ยกฐานะเป็น "วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จ" โดยมีโรงเรียนประถมและมัธยมเป็นโรงเรียนสาธิต พ.ศ. ๒๕๑๑ เปิดหลักสูตร ป.กศ. และ ป.กศ. สูง ภาคนอกเวลา แต่ปัจจุบันยุบเลิกแล้ว

ปัจจุบันอธิการวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จ คือ อาจารย์บุญเลิศ ศรีหงษ์

วิทยาลัยครูสวนสุนันทา

ตั้งอยู่เลขที่ ๑ ถนนอุทงนอก ตำบลดุสิต เขตดุสิต กระทรวงศึกษาธิการได้มอบวังสุนันทาให้เป็นสถานศึกษาของกุลสตรี พ.ศ. ๒๔๘๐ จึงได้จัดตั้งโรงเรียนสุนันทาวิทยาลัยขึ้น ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น "วิทยาลัยครูสวนสุนันทา" โดยอนุมัติของกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๑ เดิมมีแต่สตรี ได้รับอนุมัติให้จัดแบบสหศึกษาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๒ กิจการของวิทยาลัยได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงมาเรื่อย ๆ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๐ รับผิดชอบมัธยมปีที่ ๘ เข้าเรียนวิชาประโยคครูประถมหลักสูตร ๑ ปี พ.ศ. ๒๕๔๑-๒๕๔๔ รับผิดชอบชั้นมัธยมปีที่ ๖ เข้าเรียนชั้นประกาศนียบัตรครูประถมหลักสูตร ๓ ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ เปิดสอนชั้นฝึกหัดครูประถมแผนกการงานสันหัตถ์อีกประเภทหนึ่ง โดยรับผิดชอบชั้นฝึกหัดครูประถมปีที่ ๒ ให้เรียนหลักสูตรการงานสันหัตถ์ ๑ ปี พ.ศ. ๒๕๔๖ เปิดสอนชั้นฝึกหัดครูมัธยมศึกษาการงานสันหัตถ์หลักสูตร ๒ ปี เพื่อรับผู้ที่สอบได้ ป.ป. การงานสันหัตถ์ และดำเนินการอยู่จน พ.ศ. ๒๕๔๔ ก็เลิกล้มไป กรมการฝึกหัดครูประกาศใช้หลักสูตร ป.กศ. หลักสูตร ๒ ปี ในปี

พ.ศ. ๒๔๔๘ รับนักเรียนมัธยม ๖ และ พ.ศ. ๒๕๐๐ เปิดชั้น ป.กศ.สูง หลักสูตร ๒ ปี รับนักเรียนที่สอบได้ ป.กศ. แล้ว พ.ศ. ๒๕๑๑ เปิดหลักสูตร ป.กศ.สูง ภาคนอกเวลา พ.ศ. ๒๕๑๒ เปิดหลักสูตร ป.กศ. ภาคนอกเวลา แต่ปัจจุบันยุบเลิกแล้วเช่นเดียวกับวิทยาลัยครูแห่งอื่น ๆ

ปัจจุบันอธิการวิทยาลัยครูสวนสุนันทา คือ รองศาสตราจารย์ สมจิต ธนสุกาญจน์

วิทยาลัยครูสวนดุสิต

ตั้งอยู่ที่ ถนนราชสีมาเหนือ เลขที่ ๒๔๕ แขวงดุสิต เขตดุสิต เดิมชื่อ "โรงเรียนมัธยมวิสามัญการเรือน" สังกัดกองอาชีวศึกษา กรมวิชาการ เปิดดำเนินการครั้งแรกเมื่อ ๑๗ พฤษภาคม ๒๔๗๗ ที่วังกรมหลวงชุมพรเขตต์อุดมศักดิ์ (โรงเรียนพาณิชยการพระนครปัจจุบัน) มีความมุ่งหมายเพื่อเป็นห้องเรียนบ้านการเรือนสำหรับสตรี หลักสูตร ๓ ปี พ.ศ. ๒๔๘๐ ย้ายกิจการมาอยู่ที่วังจันทร์เกษม (กระทรวงศึกษาธิการปัจจุบัน) และเปลี่ยนชื่อเป็น "โรงเรียนการเรือนวังจันทร์เกษม" สังกัดกองและกรมเดิม พ.ศ. ๒๔๘๑ เริ่มหลักสูตรอบรมครูการเรือนขึ้นเป็นครั้งแรก มีความมุ่งหมายเพื่อเตรียมผู้ที่จะออกไปมีอาชีพครูในแขนงนี้ พ.ศ. ๒๔๘๓ ได้ย้ายจากรังจันทร์เกษมมาตั้งอยู่ในบริเวณวังสุนันทา คือ สถานที่ปัจจุบัน เปลี่ยนชื่อใหม่เป็น "โรงเรียนการเรือนพระนคร" ขยายกิจการเปิดหน่วยโรงเรียนอนุบาลชั้น ๗ ดิกละอออุทิศ และย้ายสังกัดจากกองอาชีวศึกษา กรมวิชาการ ไปสังกัดกองฝึกหัดครู กรมสามัญศึกษา พ.ศ. ๒๔๘๖ เปิดแผนกอบรมครูอนุบาลชั้นอีกแขนงหนึ่งด้วยความมุ่งหมายเพื่อเตรียมครูสอนระดับอนุบาล พ.ศ. ๒๔๘๗ เปิดหลักสูตรครูมัธยมเป็นปีแรก พ.ศ. ๒๔๘๘ ย้ายสังกัดจากกองฝึกหัดครู กรมสามัญศึกษา (กรมสามัญศึกษาเดิม) มาสังกัดกองโรงเรียนฝึกหัดครู กรมการฝึกหัดครู พ.ศ. ๒๔๘๘ เปิดหลักสูตร ป.กศ. (คหศาสตร์) เป็นครั้งแรก ใน พ.ศ. ๒๕๐๑ เปลี่ยนมาเป็นหลักสูตร ป.กศ., ป.กศ.ชั้นสูงคหศาสตร์ และ ป.กศ.ชั้นสูงอนุบาล และยกเลิกหลักสูตร ป.ม. การเรือนใน พ.ศ. ๒๕๐๓ พ.ศ. ๒๕๐๔ เปิดสอน ป.กศ.ชั้นสูงแขนงสามัญเพิ่มขึ้น และยกฐานะเป็น "วิทยาลัยครูสวนดุสิต" พ.ศ. ๒๕๑๐ เปิดสอนหลักสูตร ป.ป. เป็นครั้งแรก และเพียงปีเดียวก็ยุบเลิกไป และยกเลิกหลักสูตร ป.กศ. ชั้น-คหศาสตร์ และ ป.กศ.ชั้นสูงอนุบาล และเปิดสอนหลักสูตร ป.กศ.ชั้นสูง พ.ศ. ๒๕๑๒ เปิด ป.กศ. และ ป.กศ.สูง ภาคนอกเวลา ปัจจุบันยุบเลิกภาคนอกเวลาทั้งหมด พ.ศ. ๒๕๒๐ เปลี่ยนชื่อโรงเรียนอนุบาลละอออุทิศ เป็น "โรงเรียนสาธิตอนุบาลละอออุทิศ วิทยาลัยครูสวนดุสิต"

ปัจจุบันอธิการวิทยาลัยครูสวนดุสิต คือ ศาสตราจารย์ เรวดี วงศ์พรหมเมฆ

วิทยาลัยครูพระนคร

ตั้งอยู่เลขที่ ๓ หมู่ ๖ ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน เป็นโรงเรียนฝึกหัดครู ที่มีประวัติเก่าแก่และมีอายุไล่เลี่ยกับกระทรวงศึกษาธิการ เป็นโรงเรียนฝึกหัดครูแห่งแรกของประเทศไทย พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นผู้ให้กำเนิดโรงเรียนฝึกหัดครูตั้งขึ้นเป็นครั้งแรกในบริเวณโรงเรียนเด็กตึกสายสวรรค์สังฆาราม เปิดสอน เมื่อวันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๔๓๕ เรียกชื่อว่า "โรงเรียนฝึกหัดอาจารย์" พ.ศ. ๒๔๔๕ ย้ายไปอยู่ที่ตึกแก่นนฤมิตรโรงเรียนวัดเทพศิรินทร์ในปัจจุบัน เรียกชื่อว่า "โรงเรียนฝึกหัดอาจารย์เทพศิรินทร์" พ.ศ. ๒๔๔๖ ได้มีการจัดตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูเพิ่มขึ้นอีกแห่งหนึ่ง เรียกว่า "ฝึกหัดครูฝั่งตะวันตก" ใน พ.ศ. ๒๔๔๘ กระทรวงธรรมการได้สั่งให้ย้ายโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์เทพศิรินทร์ไปรวมกับโรงเรียนฝึกหัดครูฝั่งตะวันตก และให้เรียกชื่อว่าโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ พ.ศ. ๒๔๕๖ เปลี่ยนชื่อจากโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์มาเป็นโรงเรียนฝึกหัดครู และมารวมกับโรงเรียนข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๔๕๘ ย้ายไปเรียนที่วังใหญ่ปทุมวัน (ปัจจุบันคือ กรีฑาสถานแห่งชาติ) พ.ศ. ๒๔๕๘ มีพระบรมราชโองการประกาศโรงเรียนข้าราชการพลเรือนเป็นจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แต่ย้ายการฝึกหัดครูจาก จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมามอบให้เป็นหน้าที่ของแผนกวิสามัญกรมศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๔๖๑ ย้ายโรงเรียนฝึกหัดครูไปสอนที่วัดบวรนิเวศ เรียกว่า "โรงเรียนฝึกหัดครูวัดบวรนิเวศ" และ พ.ศ. ๒๔๗๕ ย้ายไปตั้งที่พระราชวังสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม เรียกว่า "โรงเรียนฝึกหัดครูประถมพระราชวังสนามจันทร์" พ.ศ. ๒๔๗๗ ย้ายไปตั้งที่กองทัพอากาศที่ ๖ ถนนศรีอยุธยา หลังวังปารุสกวัน เรียกว่า "โรงเรียนฝึกหัดครูประถมถนนศรีอยุธยา" พ.ศ. ๒๔๘๕ ย้ายไปตั้งที่วังจันทร์เกษมบริเวณดุสิตพลา หลังกระทรวงศึกษาธิการในปัจจุบัน เรียกชื่อว่า "โรงเรียนฝึกหัดครูประถมพระนคร" พ.ศ. ๒๔๘๗ หลบภัยทางอากาศไปตั้งจังหวัดปราจีนบุรี พ.ศ. ๒๔๘๘ อพยพกลับ ณ ที่เดิม พ.ศ. ๒๔๙๐ ได้เปลี่ยนชื่อโรงเรียนฝึกหัดครูประถมพระนครเป็น "โรงเรียนฝึกหัดครูพระนคร" พ.ศ. ๒๔๙๔ จึงย้ายมายังสถานที่ปัจจุบัน พ.ศ. ๒๕๐๔ ได้รับการยกฐานะเป็น "วิทยาลัยครูพระนคร" เปิดสอนถึงระดับ ป.กศ.ชั้นสูง ในปีแรกเปิดเฉพาะวิชาเอกอุตสาหกรรมศิลป์ พ.ศ. ๒๕๑๒ ได้เปิดสอน ป.กศ.ชั้นสูง ในวิชาเอกต่าง ๆ ด้านวิชาสามัญเพิ่มขึ้น และได้เปิดสอนตามหลักสูตรประกาศนียบัตรประโยคครูประถมหลักสูตรหนึ่งปีเพิ่มขึ้น ตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ และยุบเลิกไปเพียงรุ่นเดียว พ.ศ. ๒๕๑๒ เปิด ป.กศ. และ ป.กศ.สูง ภาคนอกเวลา แต่ปัจจุบันยุบเลิกทั้งหมด

ปัจจุบันอธิการวิทยาลัยครูพระนคร คือ อาจารย์ พิงใจ ลินธวานนท์

วิทยาลัยครูธนบุรี

ตั้งอยู่เลขที่ ๑๕๐ ถนนอิสรภาพ ตำบลกลlyaณ์ อำเภอธนบุรี เดิมชื่อโรงเรียนฝึกหัดครูสตรีอาชีวศึกษา สังกัดวิทยาลัยเทคนิค กรมอาชีวศึกษา ที่ดินและที่ก่อสร้างติดต่อกับที่ดินของเจ้าพระยาพลเทพา ซึ่งได้เสนอขายแก่กรมอาชีวศึกษา และกรมอาชีวศึกษาได้ซื้อที่ดินรวมทั้งสิ่งปลูกสร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๔ เดิมใช้หลักสูตรฝึกหัดครูประโยคประถมศึกษาชั้นสูง ๓ ปี ผลิตรุ่นช่างสตรี พ.ศ. ๒๔๙๔ ได้เปลี่ยนแปลงเป็นฝึกหัดครูประกาศนียบัตรอาชีวศึกษา สังกัดกรมการฝึกหัดครู และเปลี่ยนเป็นฝึกหัดครูประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา(อาชีวศึกษา)หลักสูตร ๒ ปี ในปี พ.ศ. ๒๔๙๙ พ.ศ. ๒๕๐๐ ชื่อที่ดินหน้าโรงเรียน ริมถนนอิสรภาพเพิ่มขึ้นอีก ๑ แปลง เนื้อที่ ๓๕๐ ตารางวา พ.ศ. ๒๕๐๑ รับนักเรียนสำเร็จมัธยมปีที่ ๖ เข้าเรียนตามหลักสูตร ป.กศ.อาชีวศึกษา และยังคงรับนักเรียนที่สำเร็จการช่างสตรีชั้นปลายเข้าเรียนด้วย พ.ศ. ๒๕๐๓ กรมการฝึกหัดครูมีนโยบายให้ผลิตรุ่นระดับ ป.กศ. เช่นเดียวกับโรงเรียนฝึกหัดครูอื่น ๆ จึงเปลี่ยนชื่อเป็น "โรงเรียนฝึกหัดครูธนบุรี" ตั้งแต่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๐๔ พ.ศ. ๒๕๑๒ เปิดสอนนักศึกษาภาคนอกเวลาระดับ ป.กศ. และ ป.กศ.สูง ภาคนอกเวลา เปิดสอนใน พ.ศ. ๒๕๑๓ ซึ่งปีนี้กรมการฝึกหัดครูได้ประกาศยกฐานะโรงเรียนฝึกหัดครูธนบุรีขึ้นเป็น "วิทยาลัยครูธนบุรี" พ.ศ. ๒๕๑๔ เปิดรับนักศึกษาภาคปกติ ป.กศ.ชั้นสูง และรับนักศึกษาระดับ ป.ป. โดยรับผู้สำเร็จ ม.ศ.๕ เข้าเรียนเป็นรุ่นแรกและก็ยุบเลิกไป ปัจจุบันยุบเลิกนักศึกษาภาคนอกเวลาแล้วเช่นเดียวกับวิทยาลัยครูแห่งอื่น ๆ

ปัจจุบันอธิการวิทยาลัยครูธนบุรี คือ อาจารย์ วิชชา อรรถศาสตร์

หมายเหตุ ผู้วิจัยได้ศึกษาประวัติวิทยาลัยครูส่วนกลางจากคู่มือนักศึกษาและอาจารย์ของวิทยาลัยครู ทั้ง ๖ สถาบัน จากการสัมภาษณ์ และจากประสบการณ์ของผู้วิจัย